

סימן שלו סעיף א' א' נותן לו שכרו משלם. עיין בסמ"ע ס"ק א' עד ו"ל שט"ס הוא [שם בטור סימן ל"ו סוף סעיף ד'] מ"ש המערער צריך לשלם, וז"ל ש[ה]מערער, דעל השוכר לשלם לפועל כו'. בכל לשונות הש"ס והפוסקים אין חיבה זו נמצאת ואין לה שום דקדוק בלשון, אבל י"ל שכונת הרמ"ה על סוף הברייתא [ב"מ ע"ו ע"א], והוא דחור ונוטל מהמערער (אף) [*] מה שהנהו, דהיינו מה (שזיה) [*] ששהו המלאכה לאריס, וא"כ אין לו נגיעה לאריס כלל אם הממוזק לא שכר לו יותר משאר אריסי העיר. ועיין לעיל סימן (ש"צ) [*] [ש"ב] בסמ"ע [ס"ק] בפירוט דברי הרמ"ה שם, וא"כ אין צריך להגיה כלל, ודוק:

ז"ל אבל אם שלח שליח עם איגרת ומונח מי שנשלחו אליו וחזר אין לשלם כלום אלא אם כן הוא לבעל הדין לידע ולא לשליח דלאו הוא פקידא דבעל הדין כמו שנתבאר לעיל סימן של"ד^כ. ואם היה דבר כבוד מה שיש לו להביא מנכה לו שאינו דומה בא טעון לבא ריקם "אלא אם כן הוא מאותם אנשים שדרכם לטרוח.

ג י"שכרו להביא תפוחים לחולה והלך והביא ומצאו שמת או שהבריא לא יאמר טול מה שהבאת בשכרך אלא נותן לו כל שכרו וכן כל כיוצא בזה^פ.

סימן שלו

השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו

וכו' ד' סעיפים.

א ^ההשוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו^א נותן לו שכרו משלם^ב והחזר ונוטל מחבירו מה שהנהו^ג ואינו יכול לומר לו טול

ציונים ומקורות יע' מרדכי פרק האומנין ב"מ ס' שניג' והגהות מרדכי דקדושין ס' תקנ"ט. ד"מ שם. ס' סעיף א'. כ"ל המגיד משנה שם. (כ) (מכ"ס שם פ"ט משכירות ה"ח.

מן אבל אם שלח שליח עם איגרת ומונח מי שכרו מור"ם ז"ל צוה מגומגמים, שמקור דין זה הוא מהמרדכי דפרק האומנין [המובא בציונים אות י"ט], הביאנו עצמנו דמ"מ שלו בסימן זה [סעיף ב'], וז"ל, שליח שהיה נושא איגרת בשכר ומלאו חגר וחזר, נראה דהוי פקידא דפועל צין שהיה לשינון לידע האונס [כ"כ שם במרדכי "האונס", ובד"מ השמיטו, ע"ש] או שלא לידע כו', ושליחות זה אפילו מחצי דרך שהלך לא יעול, ולא דמי לשכר חמור ומת בחצי הדרך [ב"מ ע"ט ע"א], דהתם אי בעי למיטי עד הכא אגרא בעי למיתב ליה [פירוש, דמיירי דגם הכא יכול הוא למכור סחורתו וכמ"ש הטור ומור"ם בסימן ש"י סעיף ד'] ע"ש, אבל הכא לא נהנה כלום בהשליחות, עכ"ל. ונראה מלשון המרדכי דה"פ, דאירע לשליח אונס בהיותו בנאמנע דרך, והאונס היה שמואל "תגר", ור"ל "בתגר אויבים ובעלי מלחמות", עד שלא היה יכול להלך עם האיגרת מחמתו וחזר בחצי הדרך, ואפי' שפיר לשון המרדכי וטעמו וענינו*. אבל מלשון מור"ם ז"ל משמע שפירש "תגר" "סוחר", ופירש לשון המרדכי שנשלח השליח עם האיגרת לסוחר ופגע בו הסוחר בחצי הדרך, ולא נהירא, דאין זה מיקרי אונס. ועוד, כיון דעכ"פ עשה מכלית שליחותו, דהמזיק היה שגיע הכסף לידו והרי הגיעו, למה לא ישלם שכירותו אפילו משלם, וכ"ש מחצי הדרך שהלך. ואף אם נאמר דמיירי דהשוכר מעצמו מלא הסוחר ודיבר עמו, ולא צריך לשליחות השליח והחזירו בהיותו בחצי הדרך, עכ"פ למה לא ישלם לפחות מה שהלך, וגם אין זה ענין לשוכר חמור ומת בחצי הדרך. *וזהו ענין ששן הלך בדרך מור"ם רק שהוסף חיבת "לא", וכמו ז"ל, ואם שלח שליח עם איגרת והלך ולא מלא אותו ששלח אליו, אין לשלם כלום שהיה לו להמחין כו', צא לתקן בחיבת "לא" קצת תמימות הנ"ל. אבל גם הוא לא ילא ממנוכס רוב קושיות הנ"ל, והוא, דהרי אין זה אונס, ומאי חצי דרך דקאמר, ומה ענינו לשוכר חמור ומת בחצי דרך. וגם בעיקר הדין אין נראה דבריו, אלא יש לדמות זה למה שכתב המחבר שו"ע לפני זה והוא הסכמת כל הפוסקים, דהשוכר את הפועל להציא לו שליחות והלך ולא מלא דנותן לו שכרו משלם, ודוק:

סימן שלו סעיף א' א' נותן לו שכרו משלם. עיין לעיל בסימן ל"ו בטור בסוף סעיף ד' שכתב שם הרמ"ה [ב"ב פ"ג ס' קע"ג] צדין אריס הבא להעיד להממוזק בהשדה נגד המערער, אע"פ שטרם זה, [שה]מערער צריך לשלם לו שכר טרחה דין השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו, עכ"ל. וכחצתי שם [בפרישה] שג"ל שהוא ט"ס מ"ש המערער צריך לשלם, וז"ל שהמערער, דעל השוכר לשלם לפועל ששכר לעשות בשלו והראהו בשל חבירו כמ"ש הטור והמחבר כאן, והיא ברייתא ערוכה [ב"מ ע"ו ע"א] והסכמת כל הפוסקים, ע"ש ודוק: ב' והחזר ונוטל מבע"ה מה שהנהו. עיין לעיל ריש סימן של"ב מ"ש הטור והמחבר מזה ומה שכתבתי שם סק"ז: ג' ואינו יכול לומר ב"ה מה שעשית בשכרך. ונ"מ

מורי וזהב

סעיף ב' בהג"ה. ומצא מי שנשלחו אליו כו'. בודאי האמת כמ"ש סמ"ע [סק"ט] בזה, רק מ"ש הוא דאם מצא אותו, כיון שעשה שליחותו שהגיע אליו הכתב נותן שכרו משלם, זה אינו אמת, דעכ"פ אין צריך ליתן לו אלא שכר אותו דרך שהלך לחזר, דהא איתא בסימן של"ד סעיף (ה')

ביאור הגר"א

י' אבל כו'. עיין סמ"ע [סק"ט]: סעיף ג' יח. שכרו כו'. לשון מוספתא שם [ב"מ פ"ז ה"ב]:

סימן שלו סעיף א' א. השוכר כו' ואינו יכול לומר כו'. [ב"מ] קי"ח א':

י' כצר כתב הסמ"ע [סק"ט] שדברי הרב רמ"א צוה מגומגמים ואין להם ענין למ"ש המרדכי בהאומנין [המובא בציונים אות י"ט], ששם היה המעשה שהשליח מלאו חגר, פירוש מלחמה, וחזר מחצי הדרך מפני אונס המלחמה, וכן איתא במרדכי דקדושין [המובא בציונים שם] ונאנס וכו'. ומלשון הרמ"א משמע שפירש חגר סוחר וספגע צו בנאמנע הדרך, מלכד זה שאי אפשר שהלך כמ"ש המחבר שו"ע לפני זה. וכן אי יאירי דהשוכר עצמו מלא הסוחר ולא היה צריך לשלם, גם צוה עכ"פ ישלם לו מה שהלך, ואינו ענין למ"ש המרדכי שם. ובעל הלבושים הוסיף חיבת "לא" וכחצו ולא מלא אותו וכו', וגם את זה דחה הסמ"ע מטעמים המוכרים לעיל, ואין כאן מקום להאריך. כ' כתב ה"ב בסעיף ג' שם תשובת הרשב"א, ראונו ששכר לשמעון לשמשו בדרך נסיעתו ומת ראונו בחצי הדרך, נותנים לו כל שכרו. סמ"ע [סק"ט] שם ד"מ. ל' כ"כ הרב המגיד שם מצריחא דהלכו חמורין ולא מלאו וכו' דמקיים זה אינו דומה הבא טעון לבא ריקן, שם [ב"מ] דף ע"ו ע"ב, וכן כתב הראב"ד שם בהשגות. וכיוצא בזה צריך לפרש דברי הטור [סעיף ב'] כמ"ש הדין יוסף שם. מ' מבואר בזה שכתבתי לעיל סעיף א' ס"ק ג'. סעיף ג' ג' שם ברמב"ם [פ"ט משכירות ה"ח], וכתב הרב המגיד, גם זה בלחמה מוספתא [ב"מ פ"ז ה"ב] והוצאה פרק הגזול במר"א [ב"מ] דף קט"ז ע"ב, ושם ביארו הטעם בגמרא מפני שעשה שליח שליחותו, וע"ש בזה [ד"ה להביא]. ס' מי ששלח בעד אשמו ולא רצה לבוא ב"י ציינ לשלם לשליח. תשובת הרא"ש כלל פ"ט [ס' י"ח סוף ד"ה עוד].

סימן שלו סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א'] ברייתא בפרק ו' דבבא מציעא דף ע"ו ע"א.

גליון מהרש"א

כמו מנאי בשכירות שלא ישלם בלי כיורו שידע.

אם אינו שוה כדי שיעור השכירות, ואף אם שוה, הא נרין לשלם לפועלים כמזומנים כדן פועל, ועיין פרישה [דרישה סעיף א'] : הג"ה. וכתב המרדכי ריש ד"ק [סי' א'] בשם מוה"ר"ם, דדוקא כהנן וקס לא יוכל לומר טול מה שעשית בשכרך, אבל צמדי דלחילה כגון חיתין ושעורין שומעין לו [ג"ל דהיינו שומעין לו, וכ"כ הגהות מיימוני פ"ט משכירות דשכירות [אות מ'] : ד"מ א' : ד' אב"ל

מה שעשית בשכרך אפילו לא אמר לו שכרך עלי אלא שכרו סתם דאב"ל אם שכרו לעשות בשל חבירו סתם יכול לומר טול מה שעשית בשכרך וזאם אמר ליה שכרך עלי אינו יכול לומר לו כן. הגה' שכתבנו בפני חבירו ושחק חבירו שתיקה כהודאה ותייב לתת לו שכרו דה"ה והוא הדין בשוכר מלמד לזן חבירו. וי"א אחד שאמר לחתנו חלמוד עם בןך ואני אשלם לך פטור מלשלם לו.

ב' השוכר את הפועל לעשות בשלו דה"ה או ללקט לו דבר של הפקר אינו יכול לומר לו טול דמה שעשית בשכרך ואם נתרצה הפועל

צינים ומקורות סימן שלו (6) מדפי פקד זה נזכר סנהדרין סי' תשי"ה. ד"מ א' (3) שם במרדכי, ופול לעיל סימן פ"א סעיף ז' (א) שם במרדכי סי' תשי"ה, ופול שם סעיף א'. סימן שלו (1) הסמ"ע בסימן פ"א סק"ה כתב דצריך להגיד כאן : לחתנו העשיר. ועיין סמ"ע באן סק"ו.

[שם ובאן סעיף ב'] : ד' וה"ה השוכר מלמד לבן חבירו. פירוש, בפני חבירו אני הבן ואני הבן שותף, וכבר כתבנו מור"ם בסימן פ"א

(א) אב"ל אם שכרו בשל חבירו ב' : כתב המרדכי ריש ד"ק [סי' א'] בשם מוה"ר"ם דדוקא כהנן וקס לא יוכל לומר טול מה שעשית בשכרך, אבל צמדי דלחילה כגון חיתין ושעורין שומעין לו [ג"ל דהיינו שומעין לו, וכן כתב הגהות מיימוני פ"ט משכירות [אות מ'] : ד"מ א' : ד' אב"ל ג"כ בהג"ה סמ"ע [סק"ג]. ועיין בספר דקדוק הצ"ח [סעיף ג'] ודוק. ועיין במרדכי שכן נראה לו בחלוס. וי"ל דצ"ח חלומות לא מעלין ולא מורדין : (א) שכרו בפני חבירו ב' : עיין ברש"ל [יש"ש] פרק במה דבי"ק סי' נ"ט [קש"ב] : סעיף ב' ד' מה שעשית בשכרך ב' : אפילו אין לו לעצם הצ"ח רק זה, נרין לטרוח ולמכור ולהשתדל לו מעות מזומנים, כ"כ החוס' והרמב"ן והנמוקי יוסף [ב"ב] ריש פרק המוכר פירות [תוס' צ"ב ע"ב ד"ה אי דליכא, רמב"ן שם ד"ה אי דליכא, ונ"י מ"ו ע"ב מדפי הר"ף] בשם ר"מ, וכ"כ הרא"ש פ"ק דצ"ק [סי' ה'] והצ"ח ראה מפרק הצ"ח והעלייה [ב"מ ק"ח ע"א] ע"ש, וכ"כ העיטור דף *ס"ד ע"א [אות ח' חוב], וכ"כ בעל התרומות שער ד' ריש חלק ב' [סי' ב'], וכן משמע להדיא מדברי הרמב"ם [החדשים ב"מ מ"ה ע"ב ד"ה ליישנן] שהצ"ח צ"י לעיל סימן ק"א מחודש ג' ע"ש :

סעיף ז' וזם כתב מילתא בטעמא, ע"ש : ו' אחד שאמר לחתנו תלמוד ב' : במרדכי [המובא בצינים אות ג'] כתב, לחתנו העשיר, וכ"כ מור"ם להאי דינא לעיל בסימן פ"א סעיף א', וכ"כ בד"מ שם [סעיף ל"ד] וגם כאן [סעיף א'], וגם כתב מילתא בטעמא ז"ל, כיון דלאו עני הוא ובלאו הכי חייב ללמוד עם בנו יכול לומר משנה הייתי כך כו', ע"ש : הג"ה. וכתב הרשב"א בתשובה [ח"א] סי' תרמ"ג, ראובן ששכר מלמד לבנו ולזן חבירו ונתרצה חבירו לתת חלקו, ואח"כ בחצי הזמן קם חבירו ושכר לאחר, חייב לפרוע לראשון, ומה שטען חבירו שלא שכרו לשנה אלא על מנאי אס יעשה מלכתו כראוי ושלל ימשוך זמן השכירות אלא עד הפסקת, הרי מודה מקצת וחייב שבויה דאורייתא, וע"ש סי' אלף (קנ"ב) [קנ"ז] : סעיף ב' ז' לעשות בשל חבירו הוא דאע"ג דעושה בשלו וצ"ד ליתן משלו למי שירצה, אפ"ה אינו יכול לומר טול מה שעשית בשכרך, ולא תימא דוקא צרישא דעשה בשל חבירו הוא דאע"ג דעושה בשלו וצ"ד ליתן משלו למי שירצה, אפ"ה אינו יכול לומר טול מה שעשית בשכרך, ולא תימא דוקא דפיקר. דמדי שהגביתו מן הארץ כאילו [גב"ה] רבו וצא לרשותו דמי, ואפילו למ"ד [ב"מ י' ע"א] המגביה מניא לחבירו לא קנה חבירו, כפועל מודה דידו כיד רבו דמי, ועיין לעיל סוף סימן ר"ע סעיף ג' :

מורי זהב

ואין יכול לומר טול כו'. פירש"י [ב"מ ק"ח ע"א ד"ה אין שומעין] אע"ג דכל שוה כסף ככסף, הכא גבי פועל כתיב [ויקרא י"ט י"ג] לא תלין שכר

ערך להם

סימן שלו סעיף א' בסופו. שכרו לפני חבירו ושתק חבירו, שתיקה כהודאה דמיא וחייב לתת לו שכרו. [מרדכי סנהדרין סי' תשי"ה]. ועיין סימן רכ"א [בערך לחסן] על דין א'.

באר הגולה

3. כן דקדקו החוס' שם (צפ"ט) [בפ"י] דף ק"ח ע"א ד"ה לעשות בשלו, דמאי דלא משני הכי התם משום דפשיטא הוא. ג. פשוט שם בגמרא דף ע"ו ע"א. ד. כפול לעיל סימן פ"א סעיף ז'. ה. כפול לעיל סימן פ"א סעיף א', ושם כתב חתנו העשיר. סעיף ב' ו. שם [בסור] סעיף ג', משנה שם [ב"ב] דף ק"ח ע"א. ז. מסקנת הגמ' שם. ח. שם במשנה, וכ"כ הרמב"ם צפ"ט מהלכות שכירות דין י', הביא המשנה כלורה. וכתב הרב המגיד, מכאן למדו ז"ל דשכירות אפילו אין למשכיר

באר היטב

סימן שלו סעיף א' א. בשל חבירו סתם. פירוש, שאמר לו עשה מלאכה בשדה זו והפועל ידע שהיא של חבירו, ואע"פ שלא אמר לו צפירוש עשה בשדה חבירי, כיון שלא אמר לו שכרך עלי וגם ידע שהיא של חבירו אין שכרו מוטל על השוכר. וכל שלא ידע הפועל שהשדה היא של חבירו, אע"ג דלא אמר לו השוכר עשה עמי בשדה שלי, מ"מ בכלל השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו הוא כיון שהפועל סבר שהוא שלו, ועיין לקמן סימן של"ט סעיף ז' בהג"ה. סמ"ע [סק"ד] : ב. ושתק. עיין ברש"ל פרק במה דבי"ק סי' נ"ט. [ש"ך סק"ג] : ג. לבן חבירו. כתב הרשב"א בתשובה [ח"א] סי' תרמ"ג, ראובן ששכר מלמד לבנו ולזן חבירו ונתרצה חבירו לתת חלקו, ואח"כ בחצי הזמן קם חבירו ושכר לאחר, חייב לפרוע לראשון, ומה שטען חבירו שלא שכרו לשנה אלא ע"מ שיעשה מלכתו כראוי ושלל ימשוך זמן השכירות רק עד הפסקת, הרי מודה מקצת וחייב שבויה דאורייתא, וע"ש סי' אלף (קנ"ב) [קנ"ז] : סעיף ב' ד. הפקר. דמדי שהגביתו מן הארץ כאילו [גב"ה] רבו וצא לרשותו דמי, ואפילו למ"ד המגביה מניא לחבירו לא קנה חבירו, כפועל מודה דידו כיד רבו דמיא, ועיין לעיל סימן ר"ע סעיף ג'. שם [סמ"ע סק"ח] :

גליון מהרש"א

סימן שלו. סעיף א' בהג"ה. שתיקה כהודאה. עיין גליון סימן רכ"א סעיף כ"ו : בהג"ה ד"ה חתנו. סעיף ב'. השוכר את הפועל לעשות בשלו. כמסתמך צ"מ ק"ח א' אי תחת לעשות עמו כהנן וקס, וכתב במרדכי דצ"ק [סי' א'] וכן בהגהות מיימוני פ"ט משכירות [אות א'] : אבל צמדי דלחילה שומעין לו.

סעיף ג' י' וי"ד הוא ויזכה בו. עיין פרישה [סעיף ג'] שכתבתי על לשון הטור שג"כ כתב כן, שמה שכתב שילך הוא ויזכה בו, ר"ל כיון דשל הפקר הוא הרי יכול לומר לו ק"ו וזה כן, משא"כ בשכריו לעשות בשל חצירו דמינו יכול לומר וזה בשל אדם אחר. אי נמי עלה טובה היא זו להשומר שילך ויפקדים נפשו לזכות בו מן ההפקר דהיינו בהגנה או משיכה, דאם יקדימנו אחר לזכות בו יהיה קרם מכאן ומכאן, כיון דידע דשל הפקר הוא הרי הוא כאלו שכרו לעשות נשדה של חצירו וידע זו הפועל וכו' [סק"ד]:

סימן שלו סעיף א' א' פועל שעשה מלאכה בו. כללי דימי דמינן זה ילפינן לה מדכתיב [בפרשת כי תלא [דברים כ"ג כ"ה]] כי תנא ברכס רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כלך לא תתן. ודרשין בגמרא [ב"מ פ"ו ע"ב] כי תנא, בפועל הכחוז מדבר כמ"ש [שם כ"ד ט"ו] לא תנא עליו השמט. ברכס רעך, ולא של הקדש. ואכלת, שולא מוצף [פירוש, לאכול היין ולזרוק התלננים]. ענבים, ולא ענבים ודבר אחר [דהיינו לאכול הענבים נמלט ולמתקן כדי שיהיה הרבה]. כנפשך, מה נפשך אם חסמת פטור אף נפשו של פועל אם חסמת פטור. שבעך, ולא אכלת גסה. ואל כלך

סעיף ג' ו' שכרו לשומר לו בו. עיין בהרמ"ה שהביא הטור [סעיף ג'] ודוק:

סימן שלו סעיף א' א' פועל העושה מלאכה בו. אימא נש"ס [ב"מ פ"ו ע"ב] ברכס רעך ולא של הקדש, וה"ה של גוי לא, למאי דקי"ל גזל גוי אסור, כן הוא בש"ס, ועיין בסמ"ע ס"ק א' *:

שענה"ש
סק"א

ג' ו' שכרו לשומר לו דבר של הפקר יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך לפי שעדיין לא זכה בו בעל הבית 'וילך הוא ויזכה בו. ד' 'השוכר את הפועל ונאחז באגריא לעבודת המלך אינו יכול לומר הריני לפניך אלא אינו נותן לו אלא כפי מה שעשה עמו.

סימן שלו

ד' אכילת פועל בשעת מלאכה ממה אוכל או מכל

ובו ב' העינים

א' א' פועל העושה מלאכה לבעל הבית 'בדבר מאכל הרי זה אוכל ממה שהוא עושה 'אפילו אינו עושה לא בידי ואל ברגליו רק שנושא על כתפו

לא תתן, נשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אמה אוכל [והיינו נשעת גמר מלאכה], ונשעה שאי אמה נותן אי אמה אוכל. עוד דרשו מדכתיב [שם כ"ה ד'] לא תחוס שור בדישו, והיינו דבר תלוש קודם שנגמרה מלאכתו למעשה, וילפינן בגמרא [שם פ"ה ע"ב] דכתיב לא תחוס שור בדישו, שור דכתב רחמנא למה לי הלא כל בהמות אסורין דילפינן שור שור-משנה, לאקושי חוסס לנחמס, מה שור אוכל מן התלוש, והיינו דיש, אף אדם דהיינו פועל, ומה פועל אוכל מן המנוצר דהיינו כרס, אף שור, ע"ש: בן אפי"ו אינו עושה דא בידי ודא ברגליו בו. קמ"ל דלא תימא דבעינן פועל דעובד צדיו וברגליו נשעת דשה דומיא דשור, אלא דרשין [שם צ"א ע"ב] מדכתיב בפועל כי תנא, ביאה סתם משמע, ככל מה שאתה נותן שם לעבוד:

טורי זהב

סעיף ג'. כתב רבינו [הטור סעיף ג'] בשם הרמ"ה ח"מ דליכא מידי בו. ג"ל פירוש, עכ"פ צריך שיהא לזה הפועל תשלומין כיון שזה שכרו שיעשה לו פעולה זו, אלא דכל זמן שעושה בשלו הוי שכרו עליו ומחויב לשלם מכיסו, וכן אם הוא שכרו לעשות בשלו והרהרו בשל חבירו, כיון שלא אמר לו שכרך על בעה"ב הוי שכרו עליו, אבל אם הוא שכרו בשל חבירו או בשל הפקר הרי בעה"ב אומר לו טול מה שעשית בשכרך, ואז בעה"ב פטור כל זמן שיוכל ליקח שכרו מהפעולה עצמה, אבל אם אינו יכול ליקח שכרו משם כגון שהקדימו אחר או בשל חבירו וחבירו אינו רוצה לתת לו משלו, צריך בעה"ב לשלם לו כיון שהוא [השכיר] [שכרו] עכ"פ לעשות הפעולה, דאל"כ אמאי אמרו [במתניתין]

באר הגולה

סעיף ג' י' שם [בטור סעיף ג'] ברייתא שם [ב"מ ק"ח ע"א] ודמוקי לה רב נחמן לנאקוף. סעיף ד' כ' שם [בטור] סעיף ד', מוספתא [ב"מ פ"ז ה"ה] הוצאה בהלכות [שם מ"ט ע"א מדפי הרי"ף].

באר היטב

ה. ברשותו. ודעת הר"ן וי"ו סוף ב"מ דיכול לחזור בו כל זמן שלא פניה אומס כלעיל סימן קס"ו בכותל גינה, וכתב דלפ"ז נמשכן לא קנה. וי"ט שהמחבר גופיה כתב בסמ"ע ע"כ סעיף כ"ז כן נמשכון, וי"ט הרמ"א בסמ"ע ע"ג סעיף י"ז ע"ש. ועיין מ"ש הסמ"ע כ"ז ד"ל דלא דמי לסימן קס"ו, דשאי הכא דחייב לו שכירות פעולתו וכשלאמר לו טול זה בשכרך מיד קנהו, משא"כ הסמ"ע דלפ"ז חיוז שום חיוז שום קודם שיפנהו, ועיין בג"י שם שכתב מיתוך קלם כגמון אחר. ש"ך [סק"ה]. [ועיין מה שכתבתי בשמו בסמ"ע ע"כ ס"ק ע', ע"ש]: סעיף ג' ו' ויזכה. ר"ל עלה טובה היא להשומר שילך ויפקדים נפשו לזכות בו מן ההפקר בהגנה או משיכה, דאם יקדימו אחר לזכות בו יהיה קרם מכאן ומכאן, כיון דידע דשל הפקר הוא הרי הוא כאלו שכרו לעשות נשדה חצירו וידע זו הפועל וכמ"ש בסעיף א', עכ"ל הסמ"ע [סק"ה]. ועיין בטור [סעיף ג'] מ"ש על דברי הרמ"ה שהביא, ע"ש. [ש"ך סקי"ו]:

סימן שלו סעיף א' א. אוכל. אימא נש"ס, ברכס רעך ולא של הקדש, וה"ה של גוי לא, למאי דקי"ל גזל גוי אסור, כן הוא בש"ס, ועיין בסמ"ע ס"ק א' *:

חידושי רעק"א

סימן שלי"ז ש"ך ס"ק א'. כן הוא בש"ס. כ"כ, וזה להריטב"א הוצא בשעת מקוננת [ב"מ פ"ז ע"ב] ח"ל, הניחא למ"ד גזל נכרי אסור, פירוש, אימא למימר דה"ל לא יאכל להשגיח רחמנא כגזל כיון דליהו לאו בר מזה הוא, עכ"ל. משמע דמפרש דרעך ולא של נכרי היינו דאסור לאכל, כיון דנכרי לאו בר מזה האכילה בפועל ממנו הוי גזל. ואף למה דמסקין דלמ"ד גזל נכרי מותר דרשין ולא של הקדש, מ"מ וזה קיימא דלמ"ד גזל נכרי אסור דרשין ג"כ ולא של נכרי ולא של הקדש כמ"ש להדיא בשעת מקוננת שם אה"כ [ה"ה אב"ז] בשם הריטב"א. אכל לפי הגירסא שלפנינו ש"ס הניחא למ"ד גזל נכרי אסור היינו

כ"ז דצ"ל,
ומ"ש הגיה
של"ה

ג. ואסור לחסמו. ואף על גב דלפינן מנפשך דאס חסמו פטור וכנ"ל סק"א, היינו פטור ממלקות ולא ילפינן לה משור דאס חסמו חייב מלקות, אבל איסור עכ"פ איכא. מיהו היינו דוקא כשחסמו בעל כרחו, אבל אם מתנה עמו שלא יאכל אין צו איסור נכך. ה. ש"צומי מש"אם.

כשיעור שהיה אוכל: סעיף ב' ה. בגידולי קרקע. דומיא דכרס ודישה הנ"ל [סק"א]: ה. במהובר בו. בתחילה אמר דמשעת גמר מלאכה אחת מתחיל לאכול ולא קודם לכן, ואח"כ אמר דעד מתי אחת הולך ^{אחרי האוכל} ואוכל, והפועל אוכל אפילו במחזור רק שהיה נגמר ציולו ומתחילין ליתן בכליו של צעה"ג, ועושה ואוכל גם בתלוש עד שנגמרה מלאכתו למעשה או לחלה וכמו שיבאנאר: ה. ומוסק בזיתים ואורה בתאנים בו. כולן מיירי בעושה צהן ואוכל בשעת לקיטה ממקום חיצוני, וכל אחד יש לו שם צפי' ע"מ, צננים לשון צנייה וצניחים לשון מוסק וכן אינן: ה. בחיוב האחרון שבו. מפורש בסעיף שאחר זה, ע"ש: ה. והמגבן. עושה גבינות, ומחבן היינו שמקפה את החלב להיות נקרה, דאילו גידולי קרקע דומיא דכרס ודישה הנ"ל [סק"א]: ה. ואפילו המנכש בכצ"ס בו. פירוש, לא מיבעיא כשעוקר מצנייהם שאר ירקות שאין יפות (דאין) [*דאין] אוכל, דהא ילפינן מאל כלין לא תמן דאילו אוכל אלא בשעת גמר ציולו שנתן לכליו של צעה"ג, אלא אפילו

אחרי האוכל

ממהירות קניגסברג

הואסור לחסמו שלא יאכל. (ו) ואס חסמו ה'שלומי משלם ליה מלקי לא לקי).

ב' במה דברים אמורים שאוכל כשהוא עושה ה'בגדולי קרקע' ובמחובר בשעת גמר מלאכה כגון 'בוצר ענבים' ו'מוסק בזיתים' ואורה בתאנים וגודר בתמרים ובתלוש מהקרקע 'קודם שיגמר סוף מלאכה המחייבת אותו' ה'בחייוב האחרון שבו אבל העושה בדבר שאין גדולי קרקע 'כגון החולב' ² והמחבץ ³ (פירוש המוציא חמאה מן החלב. ערוך). ויש אומרים המקפה את החלב בקיבה להיות נקרה. רש"י בפרק י' דשבת ² *והמגבן אינו אוכל' וכן העושה במחובר שלא בשעת גמר מלאכה כגון העודר בגפנים או מכסה שורשי האילנות ה'ואפילו המנכש בכצלים ושומים כגון שעוקר את הקטנים מן הגדולים לא יאכל מהם' דאף על פי שהיא גמר מלאכת הקטנים שעיקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב להם ועדיין לא נגמרה מלאכתן.

ג. 'העושה בתלוש לאחר שנגמרה מלאכתו למעשה כגון' ¹ 'אבודל' (פירוש שנדבקו זו בזו ומבדילין) בתמרים ובגרוגרות אינו אוכל 'שכל דבר שאין אחר חיוב מעשה חיוב אחר כגון

זמנכש צנללים קטנים שקורין ציליש, שהן לא נעשים גדולים לעולם ועוקרין אותן מצינ הגדולים להרחיב להן מקום להתפשט, דאיכא השתא נמינה לכליו דהצעה"צ אותן צנללים קטנים, מ"מ כיון דעיקר מלאכה זו אינו אלא משום הגדולים ולהן אינו גמר מלאכה, אינו אוכל אפילו מן הקטנים: סעיף ג' יא. הבודל בתמרים בו. פירוש, שנדבקו יחד כקציעות והוא צולל בהתמרים ומפרידן זה מזה, שמיד אחר שנעשו קציעות נחציצו צמעה, וכל המלאכה שעושה צהן אחר כך לא דומיא דדישה היא שעדיין לא נחציצו צמעה עד אחר המירות: יב. וענבים. היינו כשדעמו לאוכלן כמות שהן, אבל כשנצנן לעשות מהן יין או זימס לעשות מהן שמן גמר חיוכן אינו אלא לאחר שנעשה היין והשמן, ועיין פרישה [סעיף ה']: יג. חיובין העובדין לעשות מהן פת. צפרישה [שם] כתבתי דדוקא צמיטין אמרו כן דמסתמא עומד לפת ופת מחייב צהלה, משא"כ בשעורין וכוסמין ושיכולת שועל שסתמא אינו עומד לפת אלא לעשות מהן משקה ולהאכילן לבהמתו או לעשות מהן תבשיל כשיגרסו השעורים וכוהוג, אזי אסור לאכול מהן מיד אחר המירות שמא הוא גמר חיוכן דהיינו מעשה, ולא *כעיר שזמן שמשוה שעורין לחיטין, ע"ש. ואפשר שג"כ דעמו היא דוקא כשהוא [עומד] לאפות צהן פת, מכל מקום לא היה לו להשוות, ע"ש:

תאנים ² ו'ענבים' לאחר שנתחייבו במעשה אינו אוכל ממנו ובדבר שיש בו חיוב אחר כגון ³ 'הטים העומדים

צינים ומקורות סימן שלו (6) טור סעיף ב' בשם הרמ"ה. (3) ערוך חבץ. (2) צ"ה ע"א ד"ה המחבץ.

סימן שלו (1) תוספת מהירות הסמ"ע וכן הוסיף הערוך להם וכו' בטור. (2) כ"ה במהירות באה"ג ואילך ועיין באה"ג אות ט', ובד"ר: והמגבן והמחבץ, וכו' בטור. (3) עד תיבת החלב הוא ממהירות שלי, הציון לערוך וההמשך נוסף במהירות באה"ג. (4) ממהירות באה"ג, במהירות שלי: פירוש מפורש הרעם מן הימים.

ערך לחם

סימן שלו סעיף א' בסופו. חסמו שלא מדעתו משלם לו אבל אינו לוקח. (טור סעיף ב' בשם הרמ"ה). סעיף ב'. שאוכל כשהוא עושה. כן צ"ל.

טורי זהב

סימן שלו סעיף ג'. חייטין העומדים לפת. כתב סמ"ע [סק"א] דוקא חייטין דסתמן לפת בו. וק"ל מהא דתניא בפרק הפועלים דף צ' ע"א [ת"ר פרות הדרשות בתרומה ומעשר אינו עובר משום לא תחסום כו.], ופירש רש"י [ד"ה והדרשות ד"ה תרומה], כגון שהקדים לתת תרומה בעודן שבלין, משוה אינו עובר דסתם דיש שאמרה תורה לא הוי תרומה ומעשר שאין רגילות לתת תרומה ומעשר אלא אחר המירות, וכתבו תוס' [ד"ה והדרשות] ע"ז, ותימה דא"כ אפילו חולין מתוקנים לא יעבור

ביאור הגר"א

סימן שלו סעיף א' א. ואסור בו. ממני [ב"מ] ז"ג א' קולץ כו, דוקא ע"י קליה, כמ"ש רש"י שם ז"צ ב' ד"ה קולץ, ודוקא שיש צהן דעת ומדעתם כמ"ס בקיעין י"ז: ב. ואם חסמו בו. כנ"ל [סק"א] דוקא ע"י קליה, וכן דיעבד, וכמ"ס שם צפרה שם ז"א א', כ"ש כאן שאינו לוקח: ג. מלקי בו. [שם] פ"ח ב': סעיף ב' ד. קודם שיגמר בו. [ב"מ] פ"ט א':

באר הגולה

ד. שם [בטור] סעיף ב', מצרימא שם דף פ"ח ע"צ נפשך מה נפשך וכו' (ו) ואס חסמו פטור, דמשמע אבל איסורא איכא אם חסמו בעל כרחו. ה. אסממו בעל כרחו קאי. סעיף ב' ב. שם [בטור] סעיף (3) ג', משנה שם [ב"מ] דף פ"ז ע"א [ע"א] ושם ע"צ ילף לה מקראי. ו. צרימא שם דף פ"ט ע"צ. ז. פירוש כולן לשון לקיטה הם. ח. מזורז צמ"ש צסעיף ג'. ט. צרימא שם דף פ"ט ע"א. ט. פירוש, מיני חריצי חלב. רש"י ושם ד"ה י. שם [פ"ז ע"א] צמשה. כ. צרימא שם דף פ"ט ע"א. ל. אוקמימא דצרימא שם. סעיף ג' מ. שם [בטור] סעיף ה', צרימא שם [ב"מ] פ"ט ע"א. נ. שם בגמרא, אלא אמר רבינא כרוך וסני וכו'.

באר היטב

ב. לחסמו. אבל אם מתנה עמו שלא יאכל אין צו איסור נכך. סמ"ע [סק"א]: ג. משלם. כשיעור שהיה אוכל. שם [סמ"ע סק"ד]: סעיף ג' ד. וענבים. היינו כשדעמו לאוכלן כמות שהן, אבל כשנצנן לעשות מהן יין או זימס לעשות מהן שמן גמר חיוכן אינו אלא לאחר שנעשה היין והשמן. שם [סמ"ע סק"ד]: ה. חיטים. ודוקא צמיטין אמרו

ידן עד שיגמור מלאכתו להתחייב בחלה. והיינו משעה שנתן מים על הקמח (לערבן) [*וערבן] יחד, וכדליתא צורה דעה סימן שכ"ז [סעיף ב']: סעיף ה' הן נפתחו חביותיו. פירוש, ושוכר פועל לקמח המצויה, או נשפך היין מהמצויה למקום אחר ושוכר הפועל להחזירו לחצויה, דכל אלה יודע הפועל שכבר נגמרה מלאכת היין למעשה, אבל אם נשפך היין מהמצויה לגת ושוכר ללותו משם לחצויה, איכא מקום פועל לפועל לסבור שעדיין לא הועלה מעולם מהגת ועדיין לא נגמרה מלאכתו למעשה. וכן כשנפתרו עיגוליו, והיינו שהיו מחילה יחד ממוצאין בכלי הנקרא ע"ש זה עיגולי דבילה, ונפתרו זה מזה, ושכר הפועל להחזירן לעיגולן יחד, אם כששכרו הראה לו לעשות באלה ודאי ידע שכבר נתחייבו במעשה ואלדעתא דהכי נשכר לו שלא לאכול מהן, אבל אם לא הראה לו בשעת שכירות אלא אמר לו תעשה לי עיגולין, יש לו מקום לומר לא אדעתא דהכי נשכרתי והיו מקם טעות, משו"ה חייב לעשן ולהאכילו, עיין בטור ובפרישה ונדרשה סעיף ה': סעיף ו' הן השומר במחבור כו'. דק"ל [ב"מ צ"ג ע"א] שומר לאו כעושה מעשה דמי, והתורה לא התירה לאכול אלא לפועל העושה מעשה: יין אפילו בשעת גמר מלאכה. פירוש, כגון שצנן צרוח זה והוא שומר צאמו שדה צרוח אחרת במקום שיצאו לצור שם אחר שעה, אינו אוכל מהן כיון דעדיין מתובר הוא, לאפוקי שמר מה שכבר צננו והניחו בסל ובגת, והו נקרא שומר גיחות דמסיק וכתב דאוכלין מהלכות מדינה, ועיין פרישה [ורדושה סעיף ו']: סעיף ו' יין יבול לאכול קישות או כותבת שוה סלע כו'. כן הוא ג"כ לשון הגמרא [ב"מ צ"ב ע"א] והפוסקים. ונראה דלאו דוקא קאמרי קישות אחד אלא אפילו הרבה נמי, אלא משום דנגמרא איכא מ"ד דאפילו לא שכרו אלא לקישות אחד יכול לאוכלו ואפילו שוה יותר משיעור שכרו, משו"ה נקטו גם הטור [סעיף ז'] והמחבר קישות אחד אע"פ דלא קי"ל כמות מ"ד וכדמסיק מור"ם: יין ויש אומרים דוקא כו'. הא דכתב מור"ם ויש אומרים אדברי המחבר, ושניהן הן דברי הטור [סעיף ז'], ר"ל לאפוקי צ"י דכתב דהר"ף [שם נ"ג ע"א מדפי הר"ף] והרמב"ם [פ"ב משכירות ה"א] *לא ס"ל כן: בן קישות אחד לא יאכלו. דנענין אכילה בשעה שנתן לכליו של צעל הצית, והרי זה לא יתן:

עין באה"ט
סק"ח ועיין
ש"ך סק"ג

מורי זהב

ע"כ אין חילוק בין רגיל ללא רגיל, וזה פשיטא אין סברא לומר דלשיטת תוס' יהא זה מיקרי רגיל, דאין שייך לומר דפליגי בזה, וא"כ ה"נ לענין זה דחייב חלה נמי לא מחלקינן בין רגיל לעשות ממנו פת או לא, דהא גם לענין גמר חיוב חלה ילפינן לה מדיש כדאיתא התם בגמרא [פ"ט ע"א] מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה וכו', ומשו"ה אין חילוק בין חייטים ושעורים ושאר מינים כיון שהם בכללים בסתם דיש וראויים לעשות מהם חלה ולא מיקרי נגמרה מלאכתו עדיין, כנלע"ד לשיטת התוס'. אלא כיון דלפירש"י תלוי ברגילות, יש להחמיר שלא יאכל פועל במדי דהפועל יודע שאין דרך בעל הבית לעשות ממנו פת, ואין חילוק בין חייטים ושעורים ושאר מינים אלא בדרכו של בעל הבית תליא מילתא, כנלע"ד: להתחייב בחלה. בסמ"ע ס"ק (י) [*ידן] כתב שהוא שנותן מים על קמח לערבן. משמע אע"פ שעדיין לא עירבן, וזה אינו, דדוקא כשעירבן כמ"ש שם ביו"ד, ופשוט שט"ס יש בסמ"ע וצ"ל ועירבן יחד:

ביאור הגר"א

סעיף ז' ה. ומכל מקום כו'. לשון הרא"ש [ב"מ פ"ז סי' י"א], והלכה כחכמים ולא כסתמא דרש"א, דאשכחן כמה סתמי דיתידא אינון כמ"ש [ש"ד] צ"י וצ"מ [סתם מחנ"י ר"מ היא, אבל לשון חכמים רבים *הם, ועוד דמסתבר טעמיהו כו': ה. ויש אומרים דוקא כו'. כנ"ל [סק"ה] דהלכה כחכמים: [ליקוט] ויש אומרים כו'. הרא"ש [שם] וטור [סעיף ז'], וכן דעת הר"ף [ב"מ נ"ג ע"א מדפי הר"ף] והרמב"ם [פ"ב משכירות ה"א] שהשמיטו להני מומל דרכ אפי' [שם צ"ב ע"א] (ע"כ): ה. ואפילו כו'. עיין באה"ג [אות א'], ואע"ג דמלשון רש"י [שם ד"ה ת"ק אית ליה] והרא"ש [שם] משמע דאידך דרכ אפי' לא שייך צפוגתיהו דמחנ"י, אבל רי"ף והרמב"ם [הג"ל] שהשמיטו ס"ל דהא נמי שייכא, וראה ג"כ מלרסרסניהו ונראה כו' [שם], וכן פסק הטור [שם] ועיין צ"י:

א. גם זה דלא כרז אפי' שם, וכן דעת הר"ף והרמב"ם [הג"ל]. ולי צ"ע שכתבו בלשון יש אומרים, דהא כולו ס"ל הכי.

באר היטב

ו. בחלה. והיינו משעה שנתן מים על הקמח (לערבן) [ועירבן] יחד, וכמ"ש ביו"ד סימן שכ"ז. שם [סמ"ע סק"ד]: סעיף ו' ה. השומר. דק"ל שומר לאו כעושה דמי, והתורה לא התירה לאכול אלא לפועל העושה מעשה. [סמ"ע סק"ז]. ועיין בתשובת מנחם עזריה סי' (מ"ז) [ע"ז]. [ש"ך סק"ב]:

עין תירוש
שם פ"ז
ח"ד דצ"ל
ממין

סעיף ח' כאן היה משמר ד' וה' ערימות. כנר נחבאר [בסעיף ו'] דמשמר דצד תלוש כגון ערימות אוכל מהלכות מדינה: סעיף ט' בב' היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים כו'. גם זה נדרש [ב"מ צ"א ע"ב] ממ"ש [דברים כ"ג כ"ה] ואל כלל לא תתן, *ממה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל: בגן למקום היפות. הלשון משמע דר"ל כעושה בענבים יכול למנוע עצמו מלאכול בשעה שעושה צאלין שאינו מצוה כל כך עד שיגיע למקום שמצוה כל לרבו ומסס יאכל כל שצו, דאילו בשני מינים לא אחי שפיר לשון יפות דהא כל אחד יפה במינו. ונראה דהוא הדין כששכרו לעשות בענבים ותאנים יכול למנוע עצמו מלאכול בענבים כדי לאכול כל שצו מהתאנים אם יתחל ליה בהן יותר, אלא ששני מינים רגיל האדם לאכול משניהן כי רווחה לצדומו שכיח, עין פרישה [סעיף ט'] : סעיף י' בד' לא יאכל בגפן אחר כו'. איצטריא היא בגמרא [ב"מ צ"א ע"ב] אי צעי נמי ממה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל והרי אינו, או דילמא לא צעיין אלא ממין שאתה נותן, ומסיק שם בגמרא למיפטר האיצטריא מהא דתניא היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, הא תאנים ותאנים דומיא דתאנים וענבים אוכל, ואי אמת עושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר היכי משכחת לה, אמר רב (שם) [שישא] צריה דרז אידי במדולית, ופירש"י [ד"ה אמר], לעולם מרוויחיו צעיין ממין וממה, והאי דאיצטריא למיחני תאנים וענבים ודייקת הא תאנים ותאנים אוכל, בתאנה המדולית על הגפן או

ח ^{כאן} היה משמר ארבע או חמש ערימות של חמשה בני אדם לא ימלא כריסו מאחד מהן אלא אוכל מכולם לפי חשבון.

ט ^{כאן} היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים 'אפילו שכרו לעשות בשניהם אבל יכול הוא למנוע עצמו מלאכול עד שמגיע ^{כאן} למקום היפות ואוכל 'לפיכך הפועלים עד שלא הלכו

שתי וערב בגת אוכלים ענבים ואין שותים תירוש מפני שאין מלאכתן ניכרת ביין 'והזה ליה כעושה במין זה ואוכל במין אחר 'משהלכו שתי וערב אוכלים בענבים ושותים בתירוש.

י ^{כאן} היה עושה בגפן זה ^{כאן} לא יאכל בגפן אחר ואי אכל לא מפקינן מיניה ^{כאן} ולא מנכינן מאגריה 'ומיהו גפן שמדולית על גב חבירתה ועושה באחד מהם יכול לאכול מהשניה.

יא 'אין רשאי לאכול אלא בשעת עשיית מלאכה ולא שישב ויאמר מנעתי עצמי עד עתה ולא ^{כאן} נטלתי לאכול ועל כן אשב עתה ואוכל ומפני תקנת בעל

צינים ומקורות (ה) עין ב"ד סימן (קפ"ו) קס"ו סעיף ג'. (ה) כ"ה בד"ר, וממחזרת באה"ג ואילך: בטלתי, וכ"ה בטור לפנינו.

מאירת עינים

מחזרת
קניגסברג

גפן מודלה על תאנה, ואשמועינן היה עושה במין זה לא יאכל במין אחר, ואע"ג דהוא עסוק בשניהן שהרי כ"ר להגזיה ולהפריד הענפים זה מזה כשהוא חותך ומיחו לא ממין שאתה נותן הוא, הא תאנים ותאנים דומיא דהני כגון המדולית על חצרתה אין כ"ר להבחין מאיזה מהן יאכל, דממין שאתה נותן וממה שאתה נותן הוא דנשניהם הוא עסוק, עכ"ל רש"י. נלמד מזה שכתבתי דין מודלית תאנה ע"ג ענבים תליא בהאיצטריא דאם העוסק בגפן זה מותר לאכול בגפן אחר, דאם נאמר שאסור א"כ כ"ר אין לפרש הצריחא הנ"ל דקתני היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים ודייקנן מינה הא גפן בגפן מותר לאכול, מ"ירי במדולית וכו', ממילא נלמד מינה דתאנים וענבים אפילו במדולית אסור, אבל אם נאמר שגפן וגפן מותר אפילו בלא מודלית, א"כ לפי' יתפרש הצריחא הנ"ל דקתני היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים כפשוטו בלא מודלית, הא במדולית י"ל דגם בתאנים וענבים מותר, וזוין דלא איפטר האיצטריא אוליין לקולת הנחבאר, א"כ גם בתאנים וענבים אי בשעה שהיה עוסק בתאנים עבר ואכל מהענבים נראה דלא מפקינן מיניה (אפילו) [*רק] צריה מודלית, ולא *כמ"ש צעיר שזן דגפן המודלה ע"ג תאנה או איפכא אי אכל מהמודלה מפקינן מיניה, וזה אינו לע"ד, ודוק:

טורי זהב

סעיף ט'. למקום היפות כו'. יפה כתב הסמ"ע [סקכ"ג] הוא הדין בתאנים וענבים יכול למנוע עצמו עד המין השני. ור"ל שימתין מלאכול עד שיעשה פעולתו במין השני ואז יאכל כדי שבעו. ובס' פ"ח* הבין דעת הסמ"ע שאף בשעת עבודת מין אחד יאכל במין השני ע"כ חלק ע"ז, אבל באמת לא כיון הסמ"ע בדבריו אלא כמו שכתבתי: (סי' קפ"ו) [*סעיף י' גפן] שמדולית כו'. במה שחלק הסמ"ע ס"ק (י') [*כ"ד] על רמ"י [בעיר שושן] באכל מתאנים וענבים במדולית, נראה לע"ד שהדין עם רמ"י דבשני מינים אף במדולית מ"מ לא מקיים פירוש ממין

ראה דכונתו
לב"ח סעיף
ט'

ע"פ ס"ק
סמ"ע

ביאור הגר"א

סעיף ט' ח. אפילו שכרו כו'. כמ"ש לפיכך כו'. סעיף י' ט. ואי כו'. כשיטת הרמב"ם [פ"ה מבכורות ה"ג] כספק ממונה: י. ולא כו'. עין גאה"ג [אות ט'] ונמ"ש שם [ב"מ] ס"ז א':

[סעיף י"א] ושם במימרא דרב נחמן וכו'. סעיף י' ט. שם [בשור] סעיף י"א, צעיר דלא איפטרט שם [ב"מ צ"א ע"ב], וכתב הצ"ח, ופשוט הוא שכן דין כל ספיקא דממונה. ט. כן כתב הרמ"ש שם [פ"ז סי' י'] ונמן טעם משום דאפוקי הוא דאמרינן לעיל [ס"ז ע"א] גבי משכנתא, מצוה ביו"ד [סימן קע"ב סעיף א' בהג"ח] י. מדיוקא דמתני' שם וכדמוקי לה רב שיטא צריה דרב אידי. סעיף י"א כ. שם [בשור] סעיף י"ב, ושם במשנה [צ"א ע"ב].

באר היטב

סעיף ט' ה. למנוע. נראה דהוא הדין כששכרו לעשות בתאנים וענבים דיכול למנוע עצמו מלאכול בתאנים כדי לאכול כל שצו מענבים אם יתחל ליה בהן יותר, אלא ששני מינים רגיל האדם לאכול משניהן דרווחה לצדומו שכיח. סמ"ע [סקכ"ג]: סעיף י' מפקינן. כתב הסמ"ע [סקכ"ד] דכ"ל מוכח מהש"ס ולשון רש"י דגם בתאנים

חידושי רעק"א

סעיף י'. לא מפקינן מיניה ולא מנכינן מאגריה. נ"ב, עין בספר מעדני מלך [תשנ"א] חרפתא ב"מ פ"ז אות ל' מה שממה בזה, ועין דקתפו כהן [סי' כ"ג] שישנו לנכון, ועין באורים ומומים בקיטור מקפיו כהן [שם]:

סימן שלו. סמ"ע סקכ"ב. ממה שאתה נותן וכו'. ל"ל ממין, עין תוס' יו"ט פ"ז דכ"מ משנה ד'.

סעיף י"ג י"א. מתבטל. כגון שאשמו וזניי יעשו לו זה. קמ"ע [סק"ל]:

סעיף ט"ז ה' אפילו נזיר שהוא עושה. פירוש, דלא תימא כיון דידע בעל הבית שהוא נזיר ולא יאכל ה"ל כאלו התנה עמו שיתן [ממנה] שיש לו לאכול לאשמו וזניו, קמ"ל, עכ"ל סמ"ע [סקל"ה]. ובש"ס [ב"מ צ"ב ע"א] מבואר דנזיר הוא פשוט יותר דאילו יכול לומר, משום כך כך כו', וק"ל: סעיף י"ז ה' אבל אם קטנים יאכלו כו'. עין בתשובת מהר"ן ששן ס' קל"ט [קש"כ]:

לכאכול לאשתי ובני דה"אין שומעין לו אפילו נזיר שהיה עושה בענבים ואמר חנו לאשתי ובני אין שומעין לו.

יז הפועל יושיהיה עושה הוא ואשתו ובניו^ו ועבדיו והתנה עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהם עושים אם הם^ו גדולים^ו (ומדעתן) לא יאכלו^ו אבל אם הם קטנים יאכלו.

יח^ו האוכל^ו בשעה שאין לו לאכול וכן אם הולך בידו ממה שעושה או שנותן לאחרים עובר בלא תעשה.

יט אין הפועל רשאי לעשות מלאכה כלילה ולהשכיר עצמו ביום ולא ירעיב ויסגף עצמו^ו ויאכיל מזונותיו לבניו מפני ביטול מלאכתו של בעל הבית שהרי מחליש כחו שלא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית בכח.

כ^ו מזהיר הפועל שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן^ו ושהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה

צינים ומקורות (ו) טור סעיף י"ז. (ז) טור סעיף י"ח בשם הרמ"ם פ"ב משכירות ה"ג. (ח) טור סעיף כ' בשם הרמ"ם והוא סוף הלכות שמיכות. (ז) כ"ה ב"ד וכו' ברמב"ם, במהדורת קבאלי שבי' ובעקבותיה ממהדורת הרמ"א ואילך: יאכל. (ח) כ"ה ממהדורת הסמ"ע ואילך וראה בסמ"ע סקל"ז, וכ"ה בטור. ברמ"א ד"ר: מדרתו.

מכלל עשה, ע"ש. והרמ"ם כתב צפרק (צ"ב) [י"ב] משכירות [ה"ג] ו"ל, המצטל ממלאכתו ואוכל או שאוכל שלא בשעת גמר מלאכה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר [דברים כ"ג כ"ד] וחרמש לא תניף וגו', מפי השמועה למדו שכל זמן שעוסק בקצירה לא יניף חרמש לאכול וכן כל כיוצא בזה, עכ"ל. ולטעמו אולי הרמ"ם דס"ל [שם ה"ב] דמן התורה אסור לו לאכול בשעת המלאכה, ולמדו מדכתיב וחרמש כו', אבל הטור [סעיף ד'] לא ס"ל הכי. גם הרמ"ם דהתחיל בהאכל שלא בשעת גמר מלאכה כו', [ד] לא נלמד מלאו דחרמש לא תניף כו', ואפ"ה מסיק וכתב שם הרמ"ם ו"ל, ואין לוקין על שני לאוין אלו שאם אכל או הולך חייב לשלם, עכ"ל, ומדכתב שאם אכל כו', משמע דזהו נמינת טעם דמשו"ה אין לוקין על לאוין הללו כיון שמינתו להישבון צפרעון, ואין אין לאו דגזילה וגביה כו"ל לא היה צריך לטעם זה, דמהיכי חיתי לומר דלוקין כיון דאין לאוכל שלא בשעת [גמר] מלאכה לאו אלא *עשה הבא מכלל לאו, ודוחק לומר דמשום אינך כתב כן, ודו"ק: סעיף י"ח [ט] ויאכיל מזונותיו^ו לבניו כו'. פירוש, מזונותיו של עצמו שניזון מהן צדומו, דאילו ממה שאכל מהכרם כבר נחצה סעיף ט"ז דאסור ליתן לאשמו ולבניו מהן. והא דכתבו הטור והמחבר צדוק סימן של"ח [טור סעיף י' ומחבר סעיף ט'] דרשאי בעל הפרה להרעיש צדומו כדי שחלל הרבה מן הדשעה, ההם שאני דעיקר אכילת צדומו ושביעתה הוא מהתבואה, הלכך אף שמרעישה תחילה מ"מ מיד שנכנסה לדוש אוכלת מתבואה שצאה לדוש בה ותחרת לכה, משא"כ פועל שעיקר מזונות שלו שיש לו כח מהן אינו מהכרם, הלכך אסור להרעיש נפשו מזונות העיקרים, וק"ל: סעיף כ' [ט] שהרי הקפידו ע"י ברכה רביעית כו'. בטור [סעיף כ'] כתב ו"ל, שהרי דקדקו חכמים צדומו על ברכה רביעית כו'. וצפרעיה [שם] כתבתי דנראה דגרסינן צדומו ועל ברכה רביעית, ורמ"י קאמר, ור"ל צדומו, שלא

ערך לחם

סעיף י"ז. אם הם גדולים וכו'. ומדעתם, לא על כרחם. [טור סעיף י"ז].

טורי זהב

אין לנו בירור לומר דבלאו אלו לא היה אוכל, דשמא ג"כ היה אוכל אלא שעכשיו נטעמים לו ביותר, ע"כ אין שייך לומר שישלם המותרות שאכל, ובוהו יחא מה שהקשה הסמ"ע ס"ק (י"ח) [*כ"ט] למה כללם הטור יחד, דלדידיה גם באינך לא מפיקנן מיניה: סעיף י"ט, מחליש

חמ"ס

ביאור הגר"א

סעיף י"ז יח. אבל אם כו'. נמתני' [ב"מ צ"ג ע"א] וכמ"ש צסעיף שקדס*: סעיף כ' יט. מזהיר כו'. כמ"ש שם [ב"מ] ז"ל צ' נמתני' אכל משום כו', ושם פ"ט צ' התם משום כו' וכן שם ז"ל צ': (ליקוט) מזהיר כו'. ** עין פרק *** דתענית וצירושלמי (ע"כ):

עין גמ' צ"ג ע"א וזר סבר משל שמים כו' וכן צ"ב ע"א דמאי נפקא מינה. רמ"ג **מכת"י ***אלי צ"ל [פ"ג] כ"ג ב' א"ל שכיר כו' ובירושלמי [שם] פ"א ה"ד ע"ב ע"ב ע"ב בפועלות כו'. ע"ש. רמ"ג

באר היטב

סעיף ט"ז יב. נזיר. פירוש, דלא תימא כיון שידע בעל הבית שהוא נזיר ולא יאכל ה"ל כאלו התנה עמו שיתן מה שיש לו לאכול לאשמו ולבניו, קמ"ל, עכ"ל הסמ"ע [סקל"ה]. ובש"ס מבואר דנזיר הוא פשוט יותר דאילו יכול לומר כן משום כך כך כו', וק"ל. ט"ף [סקל"ה]: סעיף י"ז יב. קטנים. עין בתשובת מהר"א ששן ס' קל"ט. [ש"ך סק"י]: סעיף י"ז יב. מזונותיו. פירוש, מזונות של עצמו שניזון מהן צדומו, והא דכתבו הטור והמחבר צדוק סימן של"ח [טור סעיף י' ומחבר סעיף ט'] דרשאי בעל הפרה להרעיש צדומו כדי שחלל הרבה מן הדשעה, ההם שאני דעיקר אכילת צדומו ושביעתה הוא מהתבואה, הלכך אף שמרעישה תחילה מ"מ מיד שנכנסה לדוש אוכלת מתבואה שצאה לדוש בה ותחרת לכה, משא"כ פועל שעיקר מזונותיו שיש לו כח מהן אינו מהכרם, הלכך אסור להרעיש נפשו מזונות העיקרים. סמ"ע [סקל"ט]: סעיף כ' [ט] שהרי הקפידו ע"י ברכה רביעית כו'. ורמ"י קאמר, ור"ל צדומו, שלא הירצו לפועל להמתין על אחרים עד שיכרכו צדומו כדי שלא לנטול ממלאכתו. שם [סמ"ע סק"מ]:

ד"ר אין שומעין לו. נראה פשוט דהיינו כשלא התנה עם בעל הבית כן מתחילה, דאם התנה עמו פשיטא דמותר, דכל תנאי שצדמוון קיים: דה"ו אפילו נזיר שהיה עושה. פירוש, דלא תימא כיון שידע בעל הבית שהוא נזיר ולא יאכל ה"ל כאלו התנה עמו שיתן [ממנה] שיש לו לאכול לאשמו ולבניו, קמ"ל, עכ"ל הסמ"ע [סקל"ה]. ובש"ס מבואר דנזיר הוא פשוט יותר דאילו יכול לומר, משום כך כך כו', וק"ל: סעיף י"ז ה' אבל אם קטנים יאכלו כו'. עין בתשובת מהר"ן ששן ס' קל"ט [קש"כ]:

לכאכול לאשתי ובני דה"אין שומעין לו אפילו נזיר שהיה עושה בענבים ואמר חנו לאשתי ובני אין שומעין לו. הפועל יושיהיה עושה הוא ואשתו ובניו^ו ועבדיו והתנה עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהם עושים אם הם^ו גדולים^ו (ומדעתן) לא יאכלו^ו אבל אם הם קטנים יאכלו. יח^ו האוכל^ו בשעה שאין לו לאכול וכן אם הולך בידו ממה שעושה או שנותן לאחרים עובר בלא תעשה. יט אין הפועל רשאי לעשות מלאכה כלילה ולהשכיר עצמו ביום ולא ירעיב ויסגף עצמו^ו ויאכיל מזונותיו לבניו מפני ביטול מלאכתו של בעל הבית שהרי מחליש כחו שלא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית בכח. כ^ו מזהיר הפועל שלא יבטל מעט כאן ומעט כאן אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן^ו ושהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה

כ"ה בפרישור סעיף י"ח

עין רמב"ם פ"ב משכירות ה"ג ועין פרישה סעיף י"ז, ואולי צ"ל או מולך ממנו וכו'

נראה דצ"ל לא הבא מכלל עשה

חמ"ס

[ס"ק א'] ע"ש: הן ואחד כל מיני בהמה ב"ד. דלפיכך לה [ב"ק נ"ד] ע"ב שור שור משנת דמיון גזיה [דברים ה' י"ד] וכל בהמתך: ו' ו"א נאמר שור בדישו אלא בהווה. פירוש, השור רגיל לעסוק בדשה ולאכול ממנו. וכן הוא נמי בגמרא [ב"מ פ"ט ע"א ובי"ק נ"ד ע"ב] וזכרנו ש"ס [המובא בציונים אות ב'].

ואע"ג דליתא שם בגמרא [בב"מ] וכבר כתבנוהו ג"כ בסיומן של"ו [ס"ק א'] ושל"ח [ס"ק א'] דליתא שם למכתב דיש לנגמור מינה דמות לאכול מהתלוש עד גמר מלאכתו האחרון שזה המצוי צמער או בחלה, ושור איתרין למכתב לאקושי חוסס לחסס דהיינו שור לאדם ללמוד זה מזה, מ"מ מדפרט הקרא שור יותר משאר בהמה ודיש יותר משאר דברים התלושים שאינם נגמרים למעשר [ואע"פ שאינה קושיא, דמאחר שע"פ הוראה המורה לכתוב אלו או כיוצא בו א"כ מה לי זה ומה לי זה] אמרו דליכר הכתוב בהווה, וק"ל:

בעיף ג' הן ואחד החוסס אותה מקודם. דלא תחוסס משמע נמי לא תהא חסומה בשעת דשה, דומיא מ"ש [ויקרא י' ט"ז] ויין ושכר אל תשת צבואכס כו', כן הוא בגמרא [ב"מ צ' ע"ב], כתבנוהו בפרישה [סעיף ג'] ע"ש: הן ואפילו חסמה בקול לוקה. דק"ל [ב"מ שם] עקימת שפמים הוי מעשה: סעיף ד' הן ד' קבין צפרה. כך שיערו חכמים ו'ל שיעור אכילה כשהיא דשה כל היום, ואם דשה חצי היום או שליש או מה שהוא, נותן לה לפי ערך זה השיעור: ו' שמשעת משיבה כו'. כלומר משו"ה אין לפטור מן התשלומין משום דאין לוקין ומשלמין אדכר אחד כדלפיכך [מכות ד' ע"ב] ממ"ש [דברים כ"ה ב'] כדי רשעתו, רשעה אחת ולא שמי רשעים, דהני מילי כשבאין שיהן יחד, משא"כ זה:

הצרכי לפועל להמחין על אחרים עד שיצרכו ציומן כדי שלא לנטל ממלאכתו, ולא כעיר ששן שכתב ו"ל, צרכת הוימן שפטר הפועלים שלא יצרכו צרכה רביעית, הרי דס"ל דחל קאמר, ופירש מיצת הוימן דכתב הטור מלשון צרכת המזון, וצמיימוני סוף הלכות שכירות לא כתב ציומן ולא צרכת המזון וכלשון המצנה, והנלע"ד כתבתי:

סימן שלח סעיף א' הבהמה אוכלת כו'. דכתיב [דברים כ"ה ד'] לא תחוסס שור דשיו. וכבר כתבתי בריש סימן של"ו [ס"ק א' וס"ק ה'] דלפיכך [ב"מ פ"ט ע"א] אדם מצהמה פועלת לענין דיש שהוא תלוש שאוכל מה, וכן איפכא צהמה מאדם לענין מחובר, כגון שדשה צמחצר או כיוצא בו, שג"כ אוכלת ממנו דומיא לפועל דכתיב ציה [שם כ"ג כ"ה] כי תצא צמחצר רע, שהוא מחובר, רק שתהא המלאכה צגדולי קרקע דומיא דדיש דקמה וכרס שהן גידולי קרקע: הן ואוכלת במשוי שעה גבה. גם זה יילך מפועל דכתיב ציה כי תצא כו', דכל ציה פועלת הוא אוכל אפילו ממשה שעל כחיו [וכמ"ש בריש סימן של"ו]. וה"ה צהמה, ולאפוקי ממ"ד [שם צ"א ע"ב] דנעין דוקא דומיא דדישה שתהא עושה ציה וצגליה, וכמו שכתבתי

בסימן של"ו [ס"ק ב'] ע"ש: הן ש"א יצא בידו כו'. דלוקא לא תחוסס כתיב, לא מעשה מעשה למנוע אותה מאכילה, ולא שיאכילה צידים. וכתבו הטור [סעיף א'] והמחבר גבי משוי שעל גבי כחיו, דשאר מקומות היא אוכלת מטעמה עצמה וק"ל: סעיף ב' הן לוקה שנאמר לא תחוסס כו'. ציה מותר הצהמה מן האדם שאינו לוקה וכמ"ש הטור והמחבר בריש סימן של"ו [טור סעיף ב'] ומחבר סעיף א', דליתמטע מדכתיב [דברים כ"ג כ"ה] כנפשא, וכמ"ש שם

אות ציון זו של הבאה בכל הפסוקים המהדורות בסעיף ב' לפני התוכוח: לא כחיה, ואות ד' דפסוק כאן, וס"ס ה"א, ראה ביאור גר"א סק"ד וס"ס ה'

וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר⁽¹⁾ כי בכל כחי עבדתי את אביכך לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה שנאמר⁽²⁾ ויפרוץ האיש מאד מאד.

סימן שלח

דין אכילת בהמה בשעת מלאכה ואיסור חסימותה

וכו' מ' סעיפים

א ⁽¹⁾הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע בין במחובר בין בתלוש ⁽²⁾ואוכלת ממשי שעל גבה עד שתהיה פורקת ובלבד ⁽³⁾אשר יטול בידו ויאכילה.

ב ⁽⁴⁾כל המונע הבהמה מלאכול בשעת מלאכתה ⁽⁵⁾לוקה שנאמר⁽⁶⁾ לא תחוסס שור בדישו אחד שור ⁽⁷⁾ואחד כל מיני בהמה וחיה בין טמאים בין טהורים ⁽⁸⁾ואחד הדישה ואחד כל שאר מלאכות של גדולי קרקע ⁽⁹⁾ולא נאמר שור בדישו אלא בהווה.

ג ⁽¹⁰⁾אחד החוסס אותה בשעת מלאכה ⁽¹¹⁾ואחד החוסס אותה מקודם ועשה בה מלאכה והיא חסומה ⁽¹²⁾אפילו חסמה בקול לוקה.

ד ⁽¹³⁾שכר בהמה וחסמה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים ⁽¹⁴⁾ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור ⁽¹⁵⁾היינו בכל יום וצדישה מרובה שיש לה לדש כל היום ⁽¹⁶⁾שמשעת משיבה נתחייב במזונותיה ואינו חייב מלקות עד שידוש בה חסומה.

ציונים ומקורות ט) בראשית ל"א ו'. י) שם ל' מ"ג. סימן שלח א) לשון רמב"ם ריש פ"ג משכירות. ב) שם ברמב"ם פ"ג משכירות דין ג'. ג) דברים כ"ה ד'. ד) שם ברמב"ם פ"ג משכירות ה"ב. ה) שם ברמב"ם פ"ג משכירות ה"ב. ו) שם פקדונות כ"ב מ"ג ע"א מדפי הר"ף נסח רש"ל. ז) ד"מ (ד' ה').

ערך לחם

סימן שלח סעיף א' בסופו. ואם עושה בדבר שכר נתחייב במעשר, העין תולה בציארה מעט מעט שתאכל. סעיף ג' בסופו. חסמה אחד כתב הטור בסוף סימן זה שאין בו משום לא תחוסס, אבל משום מראית

טורי וחב

אינם נחלים לי, שהוא מפרש דין זה אכרס, וזה אינו:

ביאור הגר"א

סימן שלח סעיף א' א. (ליקוט) הבהמה כו' בין כו'. אינו מדוקדק, דמשמע דלעולם היא אוכלת, וליחא, דאין אוכלת אלא כמו פועל צמין שקדם סעיף ג', דפועל נלמד מצהמה, כמ"ש שם [ב"מ פ"ט ע"א] מה דיש כו', וכמ"ש לקמן סעיף ח' צה"ה שכתב כו', ולשון הטור [סעיף א'] כדרך שפועל אוכל ממה שהוא עושה צגדולי קרקע צין צמחצר כו' (ע"כ): סעיף ב' ב. כל כו'. [ב"מ ל"א א': ג. אחד שור כו'. צ"ק נ"ד צ': סעיף ג' ד. אחד כו'. עין צלר הגולה ס"ק ו': ה. אפילו חסמה כו'. עין צלר הגולה ס"ק ו':

כרבי יוחנן, וכן בהלכות [שם נ"ג ע"א מדפי הר"ף]. וכתב הרב המגיד [שם] וכבר הקשו המפרשים ו"ל ממ"ש [בפ"ג דשבוועות דף כ"א ע"א] כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם, אלמא דעקימת שפמים לא הויא מעשה, וכן פסק הרב ו"ל צפ"ח מהלכות סנהדרין [ה"ב]. והעיקר מה שאמרו כאן דעקימת שפמים דחסימה הוי מעשה, מפני שדיבורו צל לכלל מעשה, שעל ידי דיבורו היא נחסמת וכו', ע"כ. וכן כתבו החסופות שם [ד"ה חוץ ובב"מ שם ד"ה רבי יוחנן].

באר הגולה

סימן שלח סעיף א' א. לשון הרמב"ם ריש פ"ג מהלכות שכירות, מפורש צפ"ו דצ"מ דף פ"ח ע"ב. ג. משנה שם דף ל"א ע"ב וצריחתא שם דף ל"ז ע"א. וכתב הרב המגיד [שם] ונחלקו המפרשים אם זה מדין תורה או מפני התקנה וכו', ומדברי רבינו נראה שהוא דבר תורה. ג. שם בצריחתא. סעיף ב' ד. שם [ברמב"ם פ"ג משכירות] דין ג', משנה צפ"ח דצ"ק דף נ"ד ע"ב. ה. כתב הרב המגיד [שם] גם זה מצוואר שם [צפ"ו דצ"מ ריש דף פ"ט]. סעיף ג' ו. שם [ברמב"ם פ"ג משכירות ה"ב], ציהא דליפשתא שם [ב"מ] דף ל' ע"ב. ז. מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש שם סוף דף ל' ופסק

כרבי יוחנן, וכן בהלכות [שם נ"ג ע"א מדפי הר"ף]. וכתב הרב המגיד [שם] וכבר הקשו המפרשים ו"ל ממ"ש [בפ"ג דשבוועות דף כ"א ע"א] כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם, אלמא דעקימת שפמים לא הויא מעשה, וכן פסק הרב ו"ל צפ"ח מהלכות סנהדרין [ה"ב]. והעיקר מה שאמרו כאן דעקימת שפמים דחסימה הוי מעשה, מפני שדיבורו צל לכלל מעשה, שעל ידי דיבורו היא נחסמת וכו', ע"כ. וכן כתבו החסופות שם [ד"ה חוץ ובב"מ שם ד"ה רבי יוחנן].

באר היטב

סימן שלח סעיף א' א. בידו. דלוקא לא תחוסס כתיב, לא מעשה מעשה למנוע אותה מאכילה, ולא שיאכילה צידים. וכתבו הטור והמחבר גבי משוי שעל גבה,